

Crna Gora

Vlada Crne Gore

MJERE PODRŠKE PRIVREDI I GRAĐANIMA

Drugi kvartal 2021. godine

April 2021. godine

Sadržaj

Uvod	3
Struktura mjera i fiskalni okvir.....	4
I PODRŠKA RANJIVIM KATEGORIJAMA STANOVNIŠTVA	6
II PODRŠKA PRIVREDI	6
2.1 Kreditna podrška privredi.....	6
2.2 Podrška privredi kroz subvencionisanje zarada.....	10
2.3 Podrška privredi kroz odlaganje carinskog duga - limit carinske garancije za odloženo plaćanje carinskog duga produžava se sa 30 dana na 60 dana.....	12
2.4 Produženje roka za realizaciju „Covid državne pomoći“ i povećanje maksimalnog limita	13
2.5 Jednokratna podrška za uspostavljanje sistema za elektronsku fiskalizaciju	13
2.6 Podrška poslodavcima za ostvarivanje osnovnih materijalnih davanja - refundacije	14
2.7 Jednokratna podrška prevoznicima u javnom prevozu putnika u drumskom saobraćaju	15
2.8 Povraćaj dijela plaćene akcize za nabavku gasnih ulja koja se koriste kao motorno gorivo za vanredni prevoz putnika, čarter prevoz i prevoza putnika koji pripada aerodromu	16
2.9 Podrška za turističke vodiče.....	16
2.10 Smanjenje troškova zakupa prostora u državnom vlasništvu na graničnim prelazima	17
III PODRŠKA PRIVREDI - NASTAVAK REALIZACIJE MJERA IZ I KVARTALA.....	18
3.1 Smanjenje troškova zakupa prostora u državnom vlasništvu i odlaganje obaveze	18
3.2 Skraćenje roka povraćaja PDV-a.....	18
3.3 Podrška novom zapošljavanju	18
3.4 Povećanje limita ostvarenog prometa sa 18.000 EUR na 30.000 EUR kao uslova za obaveznu PDV registraciju.....	18
3.5 Umanjenje godišnje naknade za korišćenje morskog dobra.....	18
3.6 Turistički vaučeri za prosvjetne i zdravstvene radnike i podrška izdavaocima privatnog smještaja.....	19
3.7 Program intervencija na tržištu poljoprivrednih proizvoda, ribarstva i akvakulture.....	19
3.8 Podrška kupovini domaćih proizvoda.....	19
IV PREPORUKE	20
4.1 Preporuke za jedinice lokalne samouprave	20
4.2 Preporuka privrednim društvima Vodovod i kanalizacija.....	20

Uvod

Nepredvidiva dinamika trajanja pandemije COVID 19 kompletno crnogorsko društvo, kako građane, tako i privredu dovela je u izuzetno tešku situaciju. Posljedice krize posebno su osjetile najranjivije kategorije stanovništva i privrede (stanovništvo u socijalnoj potrebi, penzioneri sa niskim primanjima, mikro, mala i srednja preduzeća). Nova Vlada je uložila maksimalne napore u iznalaženju rješenja koja će pomoći građanima i privredi da što lakše prevaziđe negativne posljedice pandemije i u granicama svojih mogućnosti, obezbijedila finansijska sredstva kojima je pomogla da se sačuva životni standard i privredni potencijal. Tako je na sjednici Vlade 28. januara 2021. godine usvojen paket podrške za prvi kvartal 2021. godine koji sadrži set različitih mjera namijenjen podršci građanima i privredi, a koji je i po kvalitetu i kvantitetu značajno veći od prethodnih paketa. Paket za prvi kvartal je nastao u dijalogu koji je Vlada kroz niz sastanaka i konsultacija obavila sa predstavnicima privrednih udruženja. Glavni ciljevi mjera podrške iz paketa za prvi kvartal su: podrška ranjivim kategorijama stanovništva, podrška održavanju nivoa zaposlenosti i novom zapošljavanju, pospješivanje likvidnosti privrednih subjekata, stvaranje uslova za povećanje broja turista i stabilnost tržišta poljoprivrednih proizvoda. Vlada je za realizaciju ovog paketa opredijelila oko 43 miliona eura direktnih izdvajanja iz Budžeta i 120 miliona za smanjenje i odlaganje poreskih i drugih obaveza privrednih subjekata.

Analogno, navedeni ciljevi odnose se i na mjere u II kvartalu, s obzirom da je za postizanje istih potrebna kontinuirana podrška, tj. duža od vremenskog okvira jednog kvartala.

Dakle, socio-ekonomski parametri koji potvrđuju nizak nivo otpornosti crnogorske privrede na posljedice pandemije, ujedno ukazuju na potrebu dodatne podrške privredi, tj. nastavak podrške i u II kvartalu. U toku implementacije mjera u I kvartalu, svakodnevno su analizirane sugestije privrednika, što su privrednici i prepoznali. To ih je ujedno ohrabrilu na dodatan dijalog, na koji Vlada kontinuirano poziva i angažuje značajne resurse kako bi svaki zahtjev dobio i adekvatan odgovor.

U ovom procesu, vrlo je izazovno kreirati mjere podrške u uslovima kada je pritisak na javne finansije prilično velik, a sa druge strane i potrebe privrednika uglavnom razumljive. Stoga, opredjeljenje Vlade je da u II kvartalu nastavi podršku privredi, kako kroz snažnu kreditnu podršku, tako i produženjem rokova za određenje mjere iz I kvartala, kao i kroz logičan nastavak realizacije dijela mjera koje su planirane na godišnjem nivou. Takođe, i ovim paketom je opredijeljena podrška ranjivim kategorijama stanovništva.

Važno je istaći značajno unapređenje same osnove za realizaciju dijela mjera, u segmentu selekcije mogućih korisnika podrške. Ističemo da je za realizaciju mjera u II kvartalu odrađena analiza svakog pojedinačnog privrednog subjekta u smislu ostvarenog prihoda u 2020. godini, u odnosu na 2019. godinu, što su ujedno i bile sugestije privrednika. Ova analiza je urađena na osnovu podataka koje je dostavila Uprava prihoda, a na osnovu podataka iz predatih finansijskih izvještaja u zakonskom roku. Ovim unaprijeđenim modelom implementacije programa subvencija kreiran je osnov za još

preciznije targetiranje podrške čime se jasno opredjeljuje intenzitet podrške u odnosu na stepen ugroženosti pojedinog privrednog subjekta.

Posebno se mora istaći da je produžen rok realizacije Covid državne pomoći do 31.12.2021. godine i ujedno povećan limit iznosa državne pomoći po privrednom subjektu sa prethodnih 800.000 EUR na 1.200.000 EUR. Time je omogućeno da privredni subjekti koji su dostigli limit od 800.000 EUR pomoći dobiju pravo prijave za dodatna direktna sredstva podrške iz ovog paketa.

Mjere podrške građanima i privredi za II kvartal komplementarne su mjerama iz I kvartala, a dodatno je poseban akcenat stavljen na kreditnu podršku, koja je rezultat međuresorne saradnje unutar Vlade, kao i značajnih pregovora Vlade sa međunarodnim finansijskim institucijama.

Struktura mjera i fiskalni okvir

Kao što je navedeno u uvodnom dijelu, predmetne mjere podrške sadrže jedan set novih mjera, pri čemu je kreditna podrška privredi najznačajnija komponenta, kao i set mjera iz I kvartala za koje je produžen rok i čija se realizacija nastavlja za II kvartal.

MJERA PODRŠKE	Procjena fiskalnog uticaja EUR
I PODRŠKA RANJIVIM KATEGORIJAMA STANOVNIŠTVA	5.000.000
II PODRŠKA PRIVREDI	
2.1 Kreditna podrška privredi	110.000.000
2.2 Podrška privredi kroz subvencionisanje zarada	15.000.000
2.3 Podrška privredi kroz odlaganje carinskog duga	30.000.000
2.4 Produženje roka za realizaciju Covid državne pomoći i povećanje limita	3.000.000
2.5 Jednokratna podrška privredi za uspostavljanje sistema za elektronsku fiskalizaciju	450.000
2.6 Podrška poslodavcima za ostvarivanje osnovnih materijalnih davanja - refundacije	1.500.000
2.7 Pomoć prevoznicima koji obavljaju javni prevoz putnika u drumskom saobraćaju	500.000
2.8 Povraćaj dijela plaćene akcize za nabavku gasnih ulja koja se koriste kao motorno gorivo za djelatnosti vanrednog prevoza putnika, čarter prevoza i prevoza putnika koji pripada aerodromu	500.000
2.9 Podrška za turističke vodiče	75.000
2.10 Smanjenje troškova zakupa prostora u državnom vlasništvu na graničnim prelazima	50.000
UKUPNO	166.075.000

Shodno tabelarnom prikazu, za realizaciju Mjera podrške privredi i građanima u II kvartalu 2021. godine, predviđeno je oko 166.075.000 mil. EUR za bespovratna sredstva, olakšice i kreditnu podršku privredi, kao i posebnu pomoć građanima.

- ✓ Realizacija kreditne podrške privredi
- ✓ Realizacija programa subvencija po inoviranom modelu koji tretira svakog privrednog subjekta pojedinačno
- ✓ Započete aktivnosti na osnivanju Kreditno-garantnog fonda
- ✓ Produžetak ili nastavak realizacije dijela mjera iz I kvartala
- ✓ Povećanje limita iznosa državne pomoći po privrednom subjektu
- ✓ Paket sadrži samo „Covid“ mjere

**Procjena ukupnog direktnog i indirektnog finansijskog uticaja realizacije mjera:
oko 166.075.000 miliona EUR**

I PODRŠKA RANJIVIM KATEGORIJAMA STANOVNIŠTVA

Zbog negativnih posljedica epidemije virusa Covid 19 na standard građana, koje su i dalje prisutne, Vlada Crne Gore u saradnji sa Elektroprivredom Crne Gore AD Nikšić, opredjeljuje sredstva za finansijsku podršku ranjivim kategorijama stanovništva i u II kvartalu tekuće godine.

Obezbjeduje se oslobađanje djela troškova, tačnije **40% ukupnog iznos računa za električnu energiju za mjesec maj, jun i jul penzionerima sa penzijom nižom od 222 EUR i nezaposlenim licima sa Evidencije Zavoda za zapošljavanje Crne Gore na dan 31.03.2021. godine** (koja nijesu obuhvaćena uputstvom o postupku i načinu sprovođenja programa subvencioniranja računa za električnu energiju), uz uslov da su navedena lica nosioci brojila za električnu energiju.

Cilj mjere	Jednokratna podrška u II kvartalu
Realizacija	Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić, u saradnji sa Fondom penzijskog i invalidskog osiguranja i Zavodom za zapošljavanje Crne Gore
Fiskalni uticaj	5.000.000 EUR – II kvartal

II PODRŠKA PRIVREDI

2.1 Kreditna podrška privredi

Imajući u obzir i dalje prisutne probleme u privredi i potrebe privrede za dodatnim finansijskim sredstvima posebno u uslovima smanjene aktivnosti poslovnih banaka, Vlada Crne Gore je pristupila rješavanju ovog problema. S tim u vezi, u saradnji sa partnerima, Vlada je obezbijedila dodatnu finansijsku podršku za likvidnost koja se ogleda u kreiranju kreditnog paketa podrške namijenjenog prije svega mikro, malim i srednjim preduzećima.

Čitav kreditni paket sastoji se iz **4 dijela** koji će se realizovati u **4 faze**, čime se, do kraja 2021. godine planira obezbijediti **najmanje 110 miliona eura kredita privredi** Crne Gore, tačnije segmentu MMSP i stvoriti pretpostavke za dodatnu podršku u 2022. godini.

Prva faza se odnosi na direktnu kreditnu podršku za MMSP koju će realizovati Investiciono razvojni fond (IRF) počev od aprila mjeseca u iznosu od **20 miliona eura**.

Naime, Investiciono razvoj fond je u saradnji sa Ministarstvom finansija i socijalnog staranja i Ministarstvom ekonomskog razvoja kreirao kreditni paket podrške privredi. Usvajanjem ove kreditne podrške, IRF i Vlada će pružiti posebnu pomoć mikro, malim i srednjim preduzećima čija je likvidnost ugrožena usled negativnog uticaja pandemije COVID-19. Ova mjera će omogućiti različitim ciljnim grupama, značajnu finansijsku podršku, a sve u cilju održavanja tekuće likvidnosti i očuvanja

radnih mjesta. Ukupna vrijednost kreditne podrška koja će kroz ovaj paket biti omogućena privredi iznosi 20 miliona eura, uključujući i Program podrške razvoju poljoprivrede - IPARD.

Kada je u pitanju podrška za likvidnosti, detalji o četiri programske linije dati su u nastavku:

1. Program podrške likvidnosti privrednicima za ublažavanje posljedica izazvanih pandemijom korona virusa

Potencijalni korisnici po ovom programu podrške su preduzetnici, mikro, mala i srednja privredna društva koja spadaju u ugrožene djelatnosti shodno odluci CBCG ili koja su u 2020-toj godini, shodno finansijskim pokazateljima, ostvarili pad prihoda veći od 30% u odnosu na 2019-tu godinu. Maksimalni iznos za koji klijenti mogu aplicirati je do 150.000,00 EUR, na rok povraćaja do 60 mjeseci (uključujući do 12 mjeseci grejs perioda), uz kamatnu stopu od 1,5%. Shodno finansijskim izvještajima za 2019-tu i 2020-tu godinu, klijent može aplicirati za kredit do 20.000,00 EUR, na rok do 24 mjeseca, uz meka sredstva obezbjeđenja (mjenice preduzeća, vlasnika, povezanih lica). Kredit je namijenjen za finansiranje obrtnih sredstava (zalihe robe, sirovine, repromaterijal, poluproizvod), režijskih troškova, neto zarada, troškova zakupa.

2. Mikrokrediti za likvidnost i obrtna sredstva

Potencijalni korisnici po ovom programu su preduzetnici i mikro preduzeća koja zapošljavaju do 10 zaposlenih, a koji posluju u sledećim djelatnostima: proizvodnja, drvoprerađivačarstvo, turizam i ugostiteljstvo, usluge, trgovina. Dakle, znatno veća ciljna grupa korisnika, potencijalno ima pravo da aplicira za kreditna sredstva putem ovog programa podrške. Maksimalni iznos za koji klijenti mogu aplicirati je 10.000,00 EUR, na rok povraćaja do 48 mjeseci (uključujući do 12 mjeseci grejs perioda), uz kamatnu stopu od 3%. Kredit je namijenjen za finansiranje obrtnih sredstava (zalihe robe, sirovine, repromaterijal, poluproizvod), režijskih troškova, a za isti je moguće aplicirati na bazi mekih sredstava obezbjeđenja (mjenice preduzeća, vlasnika, povezanih lica).

3. Program podrške poljoprivredi i ribarstvu za likvidnost

Ovaj program se realizuje u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Potencijalni korisnici po ovom programu su registrovani poljoprivredni proizvođači, mikro preduzeća (koja zapošljavaju do 10 zaposlenih), preduzetnici, prerađivači, privredni ribari i nosioci dozvola za akvakulturu/marikulturu. Korisnici mogu aplicirati za kreditna sredstva u iznosu do 20.000,00 EUR, na rok do 24 mjeseca (uključujući do 12 mjeseci grejs perioda), uz kamatnu stopu od 1,5%. Sredstva se mogu koristiti za finansiranje sirovine, repromaterijal, poluproizvod, a za ista je moguće aplicirati na bazi mekih sredstava obezbjeđenja (mjenice korisnika, vlasnika, povezanih lica).

4. EU COSME program za finansiranje obrtnih sredstava

Potencijalni korisnici po ovom programu su sva mikro, mala i srednja preduzeća, koja posluju na tržištu Crne Gore. Korisnici mogu aplicirati za kreditna sredstva u iznosu do 150.000,00 EUR, na rok povraćaja do 48 mjeseci (uključujući do 6 mjeseci grejs perioda), uz kamatnu stopu od 3,5%. Sredstva se mogu koristiti za nabavku obrtnih sredstava - roba, sirovine, poluproizvod, gotovi proizvod, a za

ista je moguće aplicirati na bazi mekih sredstava obezbjeđenja (lične garancije, jemstva, mjenice, vlasnika korisnika kredita i svih povezanih lica).

Dakle, usvajanjem navedenih programa podrške, obuhvaćena je veoma široka ciljna grupa preduzetnika, mikro, malih i srednjih preduzeća i omogućeno je potencijalno finansiranje svih ugroženih djelatnosti ali i onih koje su manje ugrožene, po veoma povoljnim uslovima, i to:

- Kamatna stopa od 1,5% - 3,5%.
- Finansiranje iznosa i do 150.000,00 EUR
- Mogućnost apliciranja bez hipoteke i žiranata
- Finansiranje neto zarada i zakupa

Dodatno, IRF je opredijelio i sredstva za finansiranje IPARD projekata, koja će realizovati u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Putem ovog programa - Program podrške razvoju poljoprivrede - IPARD, mogu aplicirati svi korisnici, čija će investicija biti podržana od navedenog ministarstva, kroz IPARD program. Kamatna stopa je 3%, rok povraćaja do 12 godina (uključujući do 4 godine grejs perioda), dok iznos potencijalnih sredstva zavisi od iznosa investicije, koja je dobila podršku kroz IPARD program, kao i ostalih kriterijuma kreditiranja koji su definisani spomenutim programom podrške IRF-a.

U **drugoj fazi**, Država je, preko kreditnog aranžmana sa Bankom za razvoj Savjeta Evrope (CEB), komercijalnim bankama za podršku privredi za kredite za obrtna sredstva i investicije obezbijedila sredstva u iznosu od **40 miliona eura** kojima će biti omogućeno kreditiranje privrede pod povoljnijim uslovima. Naime, sredstva koja je Država obezbijedila posredstvom CEB-a biće prenešena komercijalnim bankama, po principu on-lending aranžmana. Nakon što se već ugovorenih 40 miliona iskoriste, biće otvorena mogućnost zaključenja ugovora za dodatnu tranšu od 30 miliona eura od strane CEB-a.

Projekat će se realizovati na način što bi Ministarstvo ekonomskog razvoja i Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, iz prethodno pomenuto kreditnog aranžmana, bankama kroz "transforni zajam" obezbijedili sredstva u visini od 40-60% odobrenih kreditnih aranžmana mikro, malim i srednjim preduzećima, dok bi banke iz sopstvenih izvora obezbijedile iznos od minimum 40% do 60% odobrenih kredita. Pomenuta sredstva bi kroz "transforni zajam", bankama bila prosljeđena bez obaveze plaćanja kamate, te se na taj način stvaraju preduslovi da krajnji korisnici dobiju značajno povoljnije uslove finansiranja, čime se stvara jedan važan preduslov za oporavak privrede.

Banke bi dobile beskamatna sredstva od Države koja bi dalje služila za finansiranje obrtnih sredstava, likvidnosti i investicija, a banke bi bile u obavezi da sredstva vrata Državi u toku od 7 godina sa 2 godine grejs perioda. Ministarstvo finansija će sa svakom bankom zaključiti aranžan, kojim će se definisati uslovi pod kojima će sredstva biti ustupljena, kao i ročnost i kamatna stopa po kojima će se sredstva plasirati krajnjim korisnicima. Za krajnjeg korisnika, limit projekta za zajam za obrtna sredstva iznosiće 300.000 eura, a za investicije će taj limit iznositi 500.000 eura. U Ugovoru sa CEB-om definisan je i tzv. "hitni period" prema kojem će za projekte identifikovane u okviru tog perioda

(01.03.2020 + 12 mjeseci, a imamo najave od CEB-a da će se taj rok produžiti) za finansiranje obrtnog kapitala biti moguće finansiranje 100% projekta, dok je izvan hitnog perioda finansiranje obrtnog kapitala ograničeno na 50% projekta. Što se tiče finansiranja investicija ne postoji ovakvo ograničenje vezano za hitni period i finansiranje će biti maksimalno do 500.000 eura. Očekujemo da će ovaj aranžman početi sa realizacijom tokom maja mjeseca 2021. godine.

U **trećoj fazi**, koja je uslovljena uspješnom realizacijom pregovora IRF-a sa Evropskom investicionom bankom za finansiranje crnogorske privrede u iznosu od **150 miliona eura za naredni trogodišnji period**. Realizacija **prve tranše ovog aranžmana, u iznosu od 50 miliona eura**, se planira tokom druge polovine 2021. godine. Sredstva koja EIB odobrava su namijenjena finansiranju mikro, malih, srednjih i kapitalizovanih preduzeća u Crnoj Gori, ali i subjektima javnog sektora i to za finansiranje investicija i obrtnog kapitala, pri čemu za projekte klimatske akcije mora biti opredijeljeno 30%.

Sagledavajući ukupnu ekonomsku situaciju u zemlji, a imajući u vidu činjenicu da je najefikasniji kanal za kreditiranje MSP u Crnoj Gori bankarski sektor, Vlada Crne Gore je pokrenula i druge mehanizme kako bi se ovi akteri finansijskog sistema dodatno uključili u dijelu podrške privredi. Razlozi za efikasnost bankarskog sektora nalaze se u činjenici da banke posluju na komercijalnim osnovama, imaju razvijenu poslovnu mrežu širom zemlje, te jake kapacitete i adekvatno postavljene procedure. Bankarski sektor u Crnoj Gori se pokazao stabilnim u periodu Covid-19 krize kao likvidan i visoko-kapitalizovan, te je stoga najbolji kanal za podršku likvidnosti MSP koji su pogođeni pandemijom koronavirusa. Ipak, limitirajući faktor za kreditne plasmane od strane banaka je rast kreditnog rizika i spremnost banaka da taj rizik prihvate. Osim toga, očekuje se pogoršanje finansijskih performansi klijenata u 2020. godini (na osnovu bilansa koji su dostupni od 1. aprila 2021), čime se kapaciteti banaka za dalje kreditiranje značajno smanjuju. Uz dodatnu neizvjesnost oko daljeg razvoja epidemiološke situacije, sve ove okolnosti dovode do manje spremnosti banaka za novim kreditnim plasmanima. Upravo zbog toga, Vlada Crne Gore je započela aktivnosti na kreiranju kreditno-garantnog fonda.

Zbog toga, u **četvtoj fazi**, Vlada Crne Gore će **osnovati kreditno garantni fond** koji će predstavljati finansijsku podršku razvoju i jačanju preduzeća, a čiji se početak rada očekuje tokom 2021. godine. Zadatak Kreditno-garantnog fonda je da izdaje garancije na ime obezbjeđenja dijela kredita kojeg banka odobrava korisnicima sredstava po garantnim linijama, u slučaju da korisnici sredstava ne mogu ponuditi adekvatno obezbjeđenje kredita koje banka zahtijeva.

Vlada je, uz tehničku podršku EBRD-a, započela aktivnosti na pripremi osnivanja kreditno-garantnog fonda preko kojeg će Država garantovati određeni iznos na pojedinačne kredite privrednim subjektima pod unaprijed utvrđenim uslovima. Time bi se stvorili uslovi da poslovne banke mogu kreirati povoljnije kreditne linije, sa lakšim pristupom kreditima i nižim kamatnim stopama. U okviru ovog aranžmana biće posebno definisani uslovi sa poslovnim bankama: iznos kredita, kamatna stopa, rok otplate, grejs period, sredstva obezbjeđenja itd.

Cilj mjere	Financijska podrška za likvidnost segmentu MMSP kroz različite kreditne linije za likvidnost, ali i investicije
Realizacija	Investiono-razvojni fond, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, Ministarstvo ekonomskog razvoja
Fiskalni uticaj	110.000.000 EUR za 2021. godinu

2.2 Podrška privredi kroz subvencionisanje zarada

Na samom početku važno je naglasiti **novi pristup u selekciji privrednih subjekata koji imaju pravo na podršku u okviru Programa suvencionisanja zarada.**

Analiza je odrađena za svakog privrednog subjekta u Crnoj Gori pojedinačno, a na bazi podataka Uprave prihoda o:

- **prihodima za 2019. i 2020. godinu za sve privredne subjekte (pravna lica) koji su do zakonski definisanog roka - 31.03.2021. godine predali finansijske iskaze**
- **ostvarenom prometu preduzetnika iz Zahtjeva za paušalno oporezivanje, za 2020. i 2021. godinu**
- **prihodima preduzetnika koji djelatnost obavljaju po stvarnom dohotku za 2019. i 2020. godinu, a koji finansijske iskaze predaju u zakonski definisanom roku - 30.04.2021. godine**

Predmet analize nijesu:

- **privredna društva koja finansijske iskaze nijesu predali u zakonskom roku, tj. nakon 31.03.2021. godine**
- **preduzetnici koji finansijske iskaze ne predaju u zakonskom roku, tj. do 30.04.2021. godine**

Uslov za sticanje prava na subvenciju je da privredni subjekat nema neizmirenih poreza i doprinosa na dohodak koji su dospjeli za plaćanje na 30.9.2020. godine ili da redovno izmiruje reprogramirane obaveze.

Kategorizacija intenziteta podrške u skladu sa padom prihoda pravnih lica i preduzetnika u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu, kao i pada prometa preduzetnika iz zahtjeva za paušalno oporezivanje za 2021. godinu u odnosu na 2020. godinu, je sljedeća:

- pad u intervalu 50%-70% - 50% minimalne bruto zarade¹
- pad u intervalu 70,1%-90% - 75% minimalne bruto zarade
- pad u intervalu 90,1%-100% - 100 % minimalne bruto zarade

¹ Utvrđene Odlukom Vlade o utvrđivanju minimalne zarade („Sl. list CG“, broj 33/19).

Shodno navedenom, ugroženim privrednim subjektima smatraju se oni koji su u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu zabilježili pad prihoda/ prometa preko 50%.

Usljed potrebe za nastavkom podrške privredi, Program subvencionisanja zarada realizovaće se i u II kvartalu, a primarni cilj ovog vida podrške očuvanje radnih mjesta. Detalji realizacije pojedinačnih mjera, uslova i procedure sprovođenja dati su u pomenutom Programu, a u nastavku je sažetak istih, s obzirom na promjenu intenziteta podrške u odnosu na I kvartal.

Subvencije za zarade zaposlenih u ugroženim privrednim subjektima - Odobrava se produženje mogućnosti dobijanja subvencije po zahtjevu poslodavca na zarade za mjesec: april, maj i jun 2021. godine. Iznos subvencije predstavlja određeni procenat minimalne bruto zarade, shodno padu prihoda u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu za privredne subjekte i preduzetnike koji djelatnost obavljaju po stvarnom dohotku, odnosno pad prometa za paušalno oporezivanje za 2020 i 2021. godinu za preduzetnike paušalce. Pored uslova koji su navedeni u uvodnom dijelu, privredni subjekat može dobiti subvenciju samo ako nije smanjio broj zaposlenih u odnosu na mjesec decembar 2020. godine.

Subvencije za zarade zaposlenih u karantinu/izolaciji - Iznos subvencije u okviru ove mjere, 50% minimalne bruto zarade, opredjeljuje se i za zarade zaposlenih koji su bili u karantinu i izolaciji (nezavisno od djelatnosti poslodavca). Subvencija po ovom osnovu lica mogu ostvariti samo jednom u toku kvartala, kao i lica koja nijesu koristila isti vid podrške u I kvartalu 2021. godine.

Subvencije za zarade zaposlenih na plaćenom odsustvu - Preduzetnik i privredno društvo čiji zaposleni koristi pravo na plaćeno odsustvo sa rada po osnovu čuvanja djeteta mlađeg od 11 godina, odnosno djeteta sa smetnjama u razvoju mlađeg od 18 godine, može, po zahtjevu, dobiti subvenciju dijela zarade za ta zaposlena lica, isključivo u jasno propisanim slučajevima. Način realizacije i tačan iznos subvencije određivaće se u skladu sa dužinom prekida obrazovno-vaspitnog rada u javnim i privatnim obrazovno-vaspitnim ustanovama i primjene online sistema učenja (na nedjeljnom nivou), na osnovu odluke organa državne uprave nadležnog za poslove zdravlja, a shodno uslovima definisanim Programom.

Dodatne napomene:

- Nastavlja se dodjela subvencija privrednim subjektima koji su u prethodnom periodu ostvarili pravo po osnovu mjere novo zapošljavanje (za novozaposlena lica koja su evidentirana zaključno sa 31.12.2020. godine).
- Mijenja se prethodni tretman korisnika subvencija za novo zapošljavanje, na način da lica koja su završila sa korišćenjem subvencija u okviru mjere za novo zapošljavanje, a i dalje su zaposlena kod istog poslodavca, imaju pravo na dalju podršku u okviru mjere za ugrožene privredne subjekte, ukoliko su ispunjeni definisani uslovi.
- Jedno lice može dobiti subvenciju samo po osnovu jedne mjere na mjesečnom nivou.

Cilj mjere	Održavanje nivoa zaposlenosti i podrška poslodavcima usljed odsustva zaposlenih zbog karantina ili izolacije
Realizacija	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nova metodologija selekcije na nivou privrednih subjekata ✓ Korisnici subvencija u okviru mjere za podršku novom zapošljavanju, od aprila imaju pravo na subvencije i okviru mjere za podršku ugroženih djelatnosti <p>Ministarstvo ekonomskog razvoja donosi Program subvencionisanja zarada za II kvartal 2021. godine, a Program se implementira kroz elektronski servis Poreske uprave – Program za dodjelu subvencije</p>
Fiskalni uticaj	15.000.000 EUR – II kvartal

2.3 Podrška privredi kroz odlaganje carinskog duga - limit carinske garancije za odloženo plaćanje carinskog duga produžava se sa 30 dana na 60 dana

Vlada Crne Gore je donijela više mjera u namjeri da pomogne građanima i privredi u vrijeme epidemije COVID19. Jedna od mjera odnosi se na odlaganje naplate poreskih i neporeskih potraživanja, koji pripadaju budžetu države.

Predloženom mjerom predviđa se odložena naplata carinskog duga (carine i PDV-a) koji dospijeva za naplatu u aprilu, maju i junu 2021. godine, carinskim dužnicima radi prevazilažena teškoća u poslovanju izazvanih epidemijom zarazne bolesti COVID19. Predlaže se **odlaganje plaćanja carinskog duga od 60 dana od dana prihvatanja carinske deklaracije**. Treće lice je dužno da obezbijedi bankarsku garanciju ukoliko je preuzelo da umjesto dužnika plati carinski dug. Radi odlaganja plaćanja carinskog duga, dužnik treba da podnese organu uprave nadležnom za poslove carine prijavu za odloženo plaćanje carinskog duga.

Cilj mjere	Podrška privrednim subjektima u cilju objezbjeđenja likvidnosti
Realizacija	Uredba kojom će se omogućiti da Uprava prihoda i carina po prijavi poreskog obveznika odloži plaćanje carinskog duga 60 dana od dana prihvatanja carinske deklaracije
Fiskalni uticaj	30.000.000 EUR – II kvartal

2.4 Produženje roka za realizaciju „Covid državne pomoći“ i povećanje maksimalnog limita

Imajući u vidu da potreba za nastavkom podrške privredi postoji, kao i da realizacija određenih mjera podrške podrazumijeva proceduru čiji je vremenski okvir nakon 30. juna 2021. godine, ovom mjerom **produžavamo rok realizacije Covid državne pomoći do 31.12.2021. godine.** Ujedno, **mjerom se povećava limit iznosa državne pomoći po privrednom subjektu sa 800.000 EUR na 1.200.000 EUR** kao pomoć koja se može dodijeliti u obliku direktnih bespovratnih sredstava, poreskih olakšica i povoljnijih uslova plaćanja ili u drugim oblicima, kao što su povratni avansi, garancije, zajmovi i vlasnički kapital.

Cilj mjere	Nastavak realizacije Covid državne pomoći, uz povećanje limita iznosa podrške po korisniku
Realizacija	Objavljivanje Pravilnika o izmjeni pravilnika o listi pravila državne pomoći, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja
Fiskalni uticaj	3.000.000 EUR

2.5 Jednokratna podrška za uspostavljanje sistema za elektronsku fiskalizaciju

Vlada Crne Gore, kao jednu od mjera podrške privredi u drugom kvartalu, opredijelila je sredstva za jednokratnu finansijsku pomoć za uvođenje sistema elektronske fiskalizacije koji ima za cilj smanjenje „sive ekonomije“, izgradnju poslovnog ambijenta u kojem ravnopravan tretman imaju svi privredni subjekti, kao i usmjeravanje resursa inspekcije na obveznike sa najvećim rizikom i ujedno relaksiranje urednih poreskih obveznika od čestih i nepotrebnih kontrola.

Zakon o fiskalizaciji u prometu proizvoda i usluga ("Sl. list Crne Gore", br. 46/2019, 73/2019 i 8/2021), uređuje postupak fiskalizacije gotovinskog i bezgotovinskog plaćanja u prometu proizvoda i usluga. Uprava prihoda i carina je 16.12.2020. godine obezbijedila pristup produkcionom Samouslužnom Elektronskom Portalu (SEP), čime je omogućen postupak zvanične online registracije i pristup Sistemu elektronske fiskalizacije. Stoga, svaki poreski obveznik koji je obavezan da izdaje račune i vrši proces fiskalizacije, obavezan je po navedenom zakonu da sprovodi postupak fiskalizacije gotovinskog i bezgotovinskog plaćanja u prometu proizvoda i usluga, što znači da se svi izdati računi evidentiraju u bazi podataka Uprave prihoda i carina.

Predmetna podrška predstavlja **jednokratnu finansijsku pomoć za uvođenje sistema elektronske fiskalizacije i evidentiranje prometa putem sistema elektronske fiskalizacije, u iznosu od 50 EUR po elektronskom naplatnom uređaju** i odnosi se na:

- poreske obveznike - fizička lica koja obavljaju privrednu djelatnost (preduzetnici), koji su izvršili usklađivanje sa Zakonom o privrednim društvima, a koja nijesu u PDV sistemu.
- poreske obveznike koji ostvaruju promet od prodaje roba ili usluga putem samonaplatnih uređaja (automata), a koji nisu u obavezi izdavanja računa u skladu sa zakonom kojim se uređuje porez na dodatu vrijednost.

Subvencija će se izvršiti nakon što obveznik fiskalizacije uspostavi sistem elektronske fiskalizacije.

Ova vrsta podrške je namijenjena korisnicima koji uspostave sistem elektronske fiskalizacije zaključno sa 31.05.2021. godine.

Cilj mjere	Podrška preduzetnicima koji se trenutno nalaze u najtežoj poslovnoj situaciji (malim poreskim obveznicima) i poreskim obveznicima koji obavljaju promet putem samonaplatnih uređaja u procesu primjene elektronske fiskalizacije
Realizacija	Direktna akcija Uprave prihoda, kojom će fiksni iznos finansijske pomoći biti uplaćen na tekući račun poreskog obveznika, nakon zvanične registracije, dakle bez podnošenja zahtjeva sa njihove strane i bez potvrde o namjeni utrošenih sredstava
Fiskalni uticaj	450.000 EUR – II kvartal

2.6 Podrška poslodavcima za ostvarivanje osnovnih materijalnih davanja - refundacije

U sklopu paketa mjera pomoći privredi u dijelu koji se odnosi na pomoć poslodavcima, koji su izvršili odlaganje dospjelih poreskih i neporeskih obaveza kod poreskog organa, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja je donijelo Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o bližim uslovima za ostvarivanje osnovnih materijalnih davanja iz socijalne i dječje zaštite.

Cilj izmjena i dopuna Pravilnika je da se navedenim poslodavcima omogući **ostvarivanje prava na refundaciju naknade zarade za porodiljsko, odnosno roditeljsko odsustvo i usvojiteljsko, odnosno hraniteljsko odsustvo.**

S tim u vezi, za ostvarivanje prava na naknadu, potrebno je da uz osnovne dokaze navedene u Pravilniku dostave dokaz od poreskog organa o izmirenim dospelim poreskim i neporeskim obavezama vezanim za odloženo plaćanje poreskih i neporeskih obaveza.

Kada je u pitanju mjesečna isplata refundacije naknade zarade, pored dokaza o privremenoj spriječenosti za rad zaposlenog, poslodavac dostavlja dokaz od poreskog organa o izmirenim dospelim poreskim i neporeskim obavezama za taj mjesec i dokaz o uplaćenju neto zaradi za mjesec za koji se isplaćuje refundacija sredstava.

Cilj mjere	Podrška poslodavcima u cilju objezbjeđenja prava na refundaciju
Realizacija	Izmjena Pravilnika o bližim uslovima za ostvarivanje osnovnih materijalnih davanja iz socijalne i dječje zaštite
Fiskalni uticaj	1.500.000 EUR

2.7 Jednokratna podrška prevoznicima koji obavljaju javni prevoz putnika u drumskom saobraćaju

Imajući u vidu da je sektor javnog prevoza putnika u drumskom saobraćaju jedan od najpogođenijih sektora, usljed posljedica pandemije virusa COVID-19, značajna je podrška ovom sektoru u narednom periodu u vidu direktne pomoći. Polazeći od naprijed navedenog, uzimajući u obzir činjenicu da se radi o djelatnosti koja predstavlja javni interes, odnosno da je riječ o pružanju javnih usluga, kroz ovaj vid podrške i pomoći ovom sektoru, stvaraju se bolji uslovi za održavanja redovnih međugradskih i međunarodnih linija. Bitno je istaći da podrška ovom sektoru bilježi direktne pozitivne efekte i na turizam, imajući u vidu da turisti odnosno gosti koji posjete Crnu Goru koriste javni drumski prevoz. Dodatno je značajno navesti vanlinijski vid prevoza, koji podrazumijeva prevoz sa/do aerodroma, dnevne i višednevne ekskurzije i dr.

Stoga, Vlada će ovom mjerom podrške sektoru javnog prevoza putnika u drumskom saobraćaju, u velikoj mjeri uticati na očuvanje uspostavljenih međugradskih i međunarodnih linija, kao i postignutom standardu kada je u pitanju vanlinijski prevoz, ali i u onima sektorima koji se naslanjaju na javni prevoz.

U cilju redovnog održavanja međugradskih i međunarodnih linija u drumskom saobraćaju, kao i pripremi vanlinijskog prevoza putnika, prevoznicima se omogućava **jednokratna finansijska pomoć u visini 500 EUR po licenciranoj voznoj jedinici.**

Korišćenje pomoći podrazumijeva uplaćen novac po osnovu broja licenciranih vozničkih jedinica (autobusa). Detaljnu proceduru u vezi implementacije ove mjere, Ministarstvo kapitalnih investicija će objaviti naknadno.

Cilj mjere	Redovno održavanje međugardskog i međunarodnog linijskog prevoza putnika, priprema vanlinijskog prevoza putnika za turističku sezonu 2021. godine
Realizacija	Ministarstvo kapitalnih investicija će donijeti Program uz jasno definisanu proceduru i kriterijume; podnošenje zahtjeva shodno Javnom pozivu
Fiskalni uticaj	500.000 EUR

2.8 Povraćaj dijela plaćene akcize za nabavku gasnih ulja koja se koriste kao motorno gorivo za djelatnosti vanrednog prevoza putnika, charter prevoza i prevoza putnika koji pripada aerodromu

U cilju davanja podsticaja sektoru prevoza putnika u periodu trajanja turističke sezone, predloženom mjerom daje se mogućnost povraćaja dijela plaćene akcize za pravna lica i preduzetnike koji su registrovani i obavljaju djelatnosti vanrednog prevoza putnika u kopnenom saobraćaju, charter prevoz i prevoz putnika koji pripada aerodromu.

Predlaže se privremeni karakter navedene mjere u periodu trajanja turističke sezone (maj-septembar), kada se i očekuje porast privredne aktivnosti u ovoj oblasti. Pravo na **povraćaj dijela plaćene akcize po navedenoj mjeri je moguće ostvariti u iznosu do 7% ostvarenog prometa po tom osnovu**, na osnovu zahtjeva kao i uslove koji su propisani podzakonskim aktima.

Cilj mjere	Podrška privrednim subjektima iz oblasti prevoza putnika
Realizacija	Podnošenje zahtjeva Upravi prihoda i carina u roku od 15 dana od isteka kvartala u kojem je nabavljeno gasno ulje
Fiskalni uticaj	500.000 EUR

2.9 Podrška za turističke vodiče

Mjera podrazumijeva realizaciju finansijske podrške turističkim vodičima (fizička lica) koji se, kao nezaposlena lica nalaze u evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore na dan 31.03.2021. godine.

Imajući u vidu sezonalni karakter poslovanja turističke privrede u Crnoj Gori, turistički vodiči svoje poslovanje pretežno obavljaju samo tokom ljetnjih mjeseci, dok se u preostalom dijelu godine nalaze na biroima Zavoda za zapošljavanje kao nezaposlena lica. Cilj ove mjere je da se kroz jednokratnu

pomoć, pruži podrška turističkim vodičima, posebno uvažavajući činjenicu da se isti nalaze u nezavidnoj finansijskoj situaciji od početka pandemije virusa Covid-19.

Ministarstvo ekonomskog razvoja će donijeti Program uz jasno definisanu proceduru i kriterijume dodjele **jednokratne pomoći u iznosu od 300 EUR za turističke vodiče**.

Cilj mjere	Finansijska pomoć za turističke vodiče, koji su evidentirani kao nezaposlena lica u ZZCG
Realizacija	Ministarstvo ekonomskog razvoja će donijeti Program uz jasno definisanu proceduru i kriterijume dodjele jednokratne pomoći u iznosu od 300 EUR za turističke vodiče
Fiskalni uticaj	75.000 EUR

2.10 Smanjenje troškova zakupa prostora u državnom vlasništvu na graničnim prelazima

U cilju smanjenja obaveza privrednih subjekata, kako bi se ostavio prostor za obezbjeđivanje likvidnosti, ova mjera podrške se odnosi na **smanjenje cijene zakupa prostora u državnom vlasništvu na graničnim prelazima² za 50% u 2021. godini**.

Cilj mjere	Pospješivanje likvidnosti privrednih subjekata
Realizacija	Uprava za imovinu i katastar
Fiskalni uticaj	50.000 EUR

---

² Mjera se odnosi na granične prelaze za drumski saobraćaj

III PODRŠKA PRIVREDI - NASTAVAK REALIZACIJE MJERA IZ I KVARTALA

Mjerama podrške građanima i privredi za I kvartal definisan je set mjera, koje podrazumijevaju konkretna davanja, kao i one koje se odnose na stvaranja uslova za omogućavanje određenih olakšica, uz definisani rok od godinu dana i više. Realizacija ovih mjera se nastavlja:

3.1 Smanjenje troškova zakupa prostora u državnom vlasništvu i odlaganje obaveze po tom osnovu

Smanjenje cijene zakupa prostora u državnom vlasništvu za 50% u 2021. godini, kao i odlaganje obaveza po ovom osnovu koje se odnose na period 01.07. – 31.12.2020. godine, uz reprogram na 12 mjeseci.

3.2 Skraćenje roka povraćaja PDV-a

Nastavak primjene definisanog smanjenja roka za povraćaj PDV-a sa 60 na 30 dana u slučaju kada je iznos poreske obaveze (izlazni porez) u poreskom periodu manji od iznosa ulaznog PDV, koji poreski obveznik može odbiti u istom poreskom periodu, za iznose povraćaja PDV-a do 50.000 EUR.

3.3 Podrška novom zapošljavanju

S obzirom da realizacija mjere zahtijeva donošenje Izmjena i dopuna Zakona o porezima na dohodak fizičkih lica i Izmjena i dopuna Zakona o obaveznom socijalnom osiguranju, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja je pripremlilo Prijedloge izmjena i dopuna navedenih zakonskih rješenja, koji su utvrđeni na sjednici Vlada Crne Gore 16. februara 2021. godine i upućeni Skupštini radi donošenja.

3.4 Povećanje limita ostvarenog prometa sa 18.000 EUR na 30.000 EUR kao uslova za obaveznu PDV registraciju

S obzirom da mjera zahtjeva izmjenu Zakona o porezu na dodatu vrijednost, kojim je propisano povećanje limita oporezivog prometa za registraciju za PDV sa 18.000 EUR na 30.000 EUR, predmetni Prijedlog izmjene Zakona utvrđen je na sjednici Vlade Crne Gore od 16. februara 2021. godine i isti je upućen Skupštini Crne Gore u cilju donošenja.

3.5 Umanjenje godišnje naknade za korišćenje morskog dobra

Mjera se realizuje kontinuirano, a podrazumijeva umanjenje ugovorene godišnje naknade za korišćenje morskog dobra za 2021. godinu korisnicima/zakupcima koji obavljaju djelatnost sezonski ili tokom čitave godine, i to u ugostiteljskim objektima-restoranima, na kupalištima, privremenim

lokacijama, pristaništima i sl, u iznosu od 50% od ugovorene godišnje/sezonske naknade za korišćenje morskog dobra.

3.6 Turistički vaučeri za prosvjetne i zdravstvene radnike i podrška izdavaocima privatnog smještaja

Ova mjera se sprovodi kroz dvije faze. Prva faza se odnosi na poziv izdavaocima privatnog smještaja za apliciranje u cilju realizacije predmetne mjere, koja je finalizovana, dok se druga faza odnosi na proceduru izdavanja i korišćenja vaučera. Obavještenje za fizička lica izdavaoce privatnog smještaja, kao i fizička i pravna lica koja su izdavaoci privatnog smještaja za pružanje usluga u ugostiteljskom objektu vrste seosko domaćinstvo, za mogućnost prijave u realizaciji mjere, odnosilo se na period od 20. marta. Dostavljene prijave su razmotrene, tako da slijedi realizacija druge faze. Izmjena ove mjere odnosi se na vremenski okvir, tj. **produžava se rok realizacije do 31.12.2021. godine.**

3.7 Program intervencija na tržištu poljoprivrednih proizvoda i proizvoda ribarstva i akvakulture

Mjera se realizuje po potrebi, a u cilju održavanja postojećeg nivoa proizvodnje, te održavanja stabilnosti tržišta, kako sa aspekta cijena, tako i sa aspekta količina koje se nude na tržištu poljoprivrednih proizvoda (žive životinje, mlijeko i mliječni proizvodi, voće i povrće i dr.) i proizvoda ribarstva i akvakulture, te održavanja stabilnosti dohotka poljoprivrednih proizvođača i ribara, nastavlja se sa realizacijom Programa intervencija na tržištu.

3.8 Podrška kupovini domaćih proizvoda

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede prikupilo je kontakte i informacije poljoprivrednih proizvođača koji imaju problem sa plasmanom poljoprivrednih proizvoda i spisak prosljedilo javnim naručiocima, da u neposrednoj komunikaciji, kroz nabavke male vrijednosti, kupuju poljoprivredne proizvode od registrovanih poljoprivrednih proizvođača. U narednom periodu nastaviće se sa istom praksom.

IV PREPORUKE

4.1 Preporuke za jedinice lokalne samouprave

Na bazi komunikacije sa privrednim subjektima, odnosno predstavnicima njihove zajednice, kao i institucijama koje u okviru svojih nadležnosti podržavaju privredu, evidentiran je set sugestija za jedinice lokalne samouprave. Lokalne samouprave u decentralizovanom sistemu imaju značajnu ulogu u kreiranju strateških pravaca razvoja na lokalnom nivou. Stoga, Vlada očekuje značajnu interakciju sa lokalnim vlastima u cilju pružanja adekvatne podrške privredi, prije svega u domenu smanjenja lokalnih taksi gdje je to moguće.

U tom kontekstu, u nastavku su preporuke:

- Razmotriti mogućnost oslobađanja privrednih subjekata plaćanja lokalnih komunalnih taksi, naknada za korišćenje puta i putnog zemljišta pored opštinskih i nekategorisanih puteva za pristup komercijalnim objektima za 2021. godinu;
- Razmotriti mogućnost revidiranja cijena komunalnih usluga u zavisno od toga da li su objekti privrednih subjekata bili zatvoreni ili ne, shodno privremenim mjerama;
- U saradnji sa lokalnim turističkim organizacijama, razmotriti mogućnost oslobađanja obveznika plaćanja članskog doprinosa turističkim organizacijama za 2021. godinu;
- Razmotriti mogućnost oslobađanja privrednih subjekata obaveze plaćanja poreza na nepokretnosti ili istu umanjiti ukoliko im je bilo zabranjeno ili ograničeno obavljanje djelatnosti u prethodnom periodu;
- Razmotriti prijedlog o obustavi izvršenja prinudne naplate do kraja 2021. godine za lokalne komunalne takse, naknade i izvršene komunalne usluge.
- Smanjenje zakupnina za pogođene djelatnosti (ako lokalne smouprave imaju u svojini lokale)

4.2 Preporuka privrednim društvima Vodovod i kanalizacija

U cilju podrške ranjivim kategorijama stanovništva, preporučuje se privrednim društvima Vodovod i kanalizacija, da shodno mjeri - I Podrška ranjivim kategorijama stanovništva, koja obuhvata penzionere čiji je iznos penzije manji od 222 EUR i nezaposlenim licima sa Evidencije Zavoda za zapošljavanje Crne Gore na dan 31.03.2021. godine, u skladu sa finansijskim kapacitetima razmotre mogućnost oslobađanja dijela troškova svojih usluga, za navedena lica ili druge ranjive kategorije stanovništva.